

اهداف جزئی :

- ۱- شناخت مکتب قزوین
- ۲- رنگ گذاری با رنگ های روحی

اهداف رفتاری :

- ۱- ویژگی های مکتب قزوین را توضیح دهد.
- ۲- هنرمندان مکتب قزوین را نام ببرد.
- ۳- رنگ گذاری با رنگ های روحی را انجام دهد.

<p>نظری :</p> <p>روش تدریس : پرسش و پاسخ، نمایشی</p> <p>مانند دروس گذشته با بیان توضیحات صفحات ۱۹ تا ۳۱ کتاب و نمایش تصاویر ۳۱-۱ تا ۳۴-۱ به توضیح مکتب قزوین و ویژگی های این مکتب و هنرمندان آن پرداخته شده و در نهایت با بیان سؤالاتی که انتظار دارید هنرجویان پس از فراگیری درس به شما پاسخ دهند میزان فراگیری دانش آموزان سنجیده شده و ابهامات و نقاط ضعف در یادگیری دانش آموزان برطرف می گردد.</p>	
<p>عملی :</p> <p>روش تدریس : اکتشافی، واحد کار (پروژه)</p> <p>یک ترکیب بندی از عناصری که تا به حال آموزش داده شده است شامل (ابر، بوته، سنگ، صخره، پرده، اسب، آهو، سگ، روباه، شیر، درخت، جویبار و ...) توسط هنرجویان انجام شده و قلم گیری می شود. ایرادهای کار یادآوری می شود تا اصلاح شده و پس از آن به آموزش شیوه رنگ گذاری رنگ های روحی پرداخته می شود (طبق توضیحات ص ۱۷۵ کتاب).</p> <p>هنرجویان ترکیب بندی انجام شده در کلاس را با استفاده از رنگ های روحی رنگ آمیزی می کنند. کنترل و نظارت انجام صحیح ترکیب بندی در کادر مناسب، قلم گیری ها و چگونگی رنگ گذاری بر عهده شماست. برای عمق بخشیدن و به یادآوری آموخته های پیشین از آنها بخواهید تلاش کنند تا ترکیب بندی خود را براساس یکی از مکتب های نگارگری دروس پیشین انجام دهند. همچنین هنگام رنگ گذاری روحی علاوه بر استفاده از تنوع رنگ گذاری در مکاتب مختلف مراقب رنگ گذاری یکدست و بدون لک آنها در کار، باشید.</p>	<p>محتوای درس</p>

تکالیف جلسه بعد :

- ۱- یک ترکیب بندی در کادر افقی به ابعاد A_4 از همه عناصر آموخته شده طراحی، قلم گیری و رنگ گذاری روحی کنند.
- ۲- یک ترکیب بندی در کادر عمودی به ابعاد A_4 از همه عناصر آموخته شده طراحی، قلم گیری و رنگ گذاری روحی کنند.
- ۳- چند کاغذ و مقوا در ابعاد A_3 و A_4 به شیوه دودی و ابر و باد رنگ آمیزی کنند.

زمان تدریس

محتوا	نظری	عملی	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	مکتب فزوین از ۲۹ تا ۳۱ تدریس شود	آموزش رنگ آمیزی با رنگ های روحی	ترکیب بندی با تمام عناصر آموزش داده شده با قلم گیری	کارکرد با رنگ های روحی تمرین شود	ترکیب بندی که در این جلسه انجام شد با استفاده از رنگ های روحی رنگ آمیزی شود و ساخت چند مقوای دودی و ابر و باد	مرور محتوای تدریس شده - ژورمان تمرین های جلسه گذشته
ساعت	۴۵'	۶'	۱:۴۵'	۵'	۵'	۱۵' - ۳'
زنگ	اول	دوم	سوم			

ارزشیابی پایان درس

همانند جلسه های گذشته پرسش و پاسخ، ژورمان کار کلاسی، انتخاب بهترین کارها، ژورمان کارهای منزل و انتخاب بهترین ها همراه تکمیل برگه های نظرات هنرآموز و هنرجو (همراه با تاریخ) برای کارپوشه و لیست واریسی، از موارد ارزشیابی پایان درس به شمار می رود.

تجربه من :

عکس العمل های هنرجویان			روش تدریس	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری
ابتکار من :				
نتیجه :				

اهداف جزئی: یادآوری محتوای دروس پیشین،
ساخت و ساز گل و بوته، کوه، درخت و ابر
اهداف رفتاری: ساخت و ساز گل، بوته، کوه، درخت و ابر را انجام دهد.

نظری:

روش تدریس: سخنرانی، پرسش و پاسخ، یاد یارها
در این بخش به دوره کتاب از ابتدا تا پایان جلسه یازدهم پرداخته می شود.

عملی:

روش تدریس: اکتشافی، واحد کار (پروژه)
در این بخش به ترکیب بندی عناصر آموزش داده شده پرداخته می شود. با استفاده از فضاهای به وجود آمده در کاغذهای ابر و باد و دودی و قلم گیری آنها و همچنین آموزش ساخت و ساز گل و بوته، کوه، درخت و ابر با توجه به توضیحات صفحات ۱۷۸ تا ۱۸۰ پرداخته می شود. چنانچه بتوانید دقت هنرجویان را در یافتن فضاهای متنوع و زیبای به وجود آمده در کاغذهای ابر و باد و دودی بیشتر نمایید، انگیزه آنها را در بروز خلاقیت بالا برده اید. کشف فضاهای جدید در ترکیب بندی عناصر نگارگری بسیار لذت بخش و شورآفرین است. در زیر تصاویری از ساخت و ساز گل و بوته، کوه، درخت و ابر مشاهده می شود (تصویر ۸۸).

تصویر ۸۸

محتوای
درس

تکالیف جلسه بعد :

۱- فضا سازی یا ترکیب بندی بر روی حرکت خطوط و چرخش های به وجود آمده در مقوای دودی شده و ابر و باد با توجه به عناصری که تاکنون آموخته اند.

۲- یک ترکیب بندی از گل، بوته، کوه، درخت و ابر انجام شده و سپس با رنگ های روحی رنگ آمیزی و ساخت و ساز شود.

زمان تدریس

محتوا	نظری	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	مرور کتاب از اول تا ص ۳۱ کتاب و آموزش ص ۱۷۸ تا ص ۱۸ مبحث ساخت و ساز	فضاسازی بر روی مقوای دودی و ابر و باد	رنگ آمیزی با آبرنگ و فراگیری ساخت و ساز بر روی آن	یک فضا سازی روی مقوای ابر و باد و یک ترکیب بندی از گل و بوته و درخت و ابر و رنگ آمیزی با رنگ های روحی و ساخت و ساز آنها	مرور محتوای تدریس شده ژوژمان تمرین های جلسه قبل
ساعت	۱:۴۵'	۱:۴۵'	۵'	۵'	۱۵' - ۳'
زنگ	اول	دوم	سوم		

ارزشیابی پایان درس

مانند جلسه گذشته انجام شود.

کار پوشه

یک ترکیب بندی بر روی مقوای دودی و یک ترکیب بندی بر روی مقوای ابر و باد انجام شده در کلاس برای کار پوشه انتخاب می شود. یک نمونه نیز از ترکیب بندی عناصر گل و بوته، کوه و درخت و ابر که با آبرنگ رنگ آمیزی و پرداز شده، همراه با تکمیل برگه نظرات هنر آموز و هنرجو و دلایل انتخاب برای قرارگیری در کار پوشه برگزیده می شود.

تجربه من :

عکس العمل های هنرجویان			روش تدریس	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری
ابتکار من :				
نتیجه :				

هدف جزئی: یادآوری و رفع اشکال

از آنجایی که در جلسه پیش (جلسه دوازدهم) همه محتوای نظری دوره شده است بنابراین در این جلسه دوره‌ای به صورت عملی از مراحل و چگونگی طراحی انواع عناصر نگارگری آموزش داده شده، در سه بخش صورت می‌گیرد.
بخش اول آنچه که دوره می‌شود مانند جدول زیر است:

موضوع	یادآوری	نکات مورد توجه برای رفع اشکال
طراحی ابر	انواع، تندی و کندی خطوط	رعایت تناسبات، هسته مرکزی، دنباله، ترکیب مناسب توده ابر، نرمی و حرکت لطیف خطوط ابر، فضاسازی مناسب
طراحی کوه، صخره و ابر	انواع، تندی و کندی خطوط، ترکیب بندی	رعایت تناسبات، ترکیب بندی و فضاسازی مناسب، حرکت مناسب و متنوع خطوط
طراحی کوه، صخره، ابر، گل و بوته و درخت	انواع، تندی و کندی خطوط، ترکیب بندی و قلم گیری	رعایت تناسبات، ترکیب بندی و فضاسازی مناسب، حرکت مناسب و متنوع خطوط و قلم گیری مناسب و صحیح همه عناصر

در ادامه هنرآموزان می‌توانند تا جلسه دوازدهم را همانند جدول نمونه براساس موضوعات آموزش داده شده دوره نمایند.
بخش دوم کار جلسه سیزدهم بررسی کارپوشه هنرجویان است. این بررسی براساس نوشته‌های جداول نظرات هنرآموز و نظرات هنرجو که در داخل کارپوشه قرار دارد، انجام می‌شود. بنابراین به راحتی چنانچه نواقص کارپوشه برطرف شده یا نشده باشد، قابل مشاهده و یادآوری است.

بخش سوم کار در این جلسه مربوط به آماده‌سازی یک کاغذ ابر و باد (از کاغذهای ابر و بادی که به وسیله هر هنرجو ساخته شده است) برای زمینه کار آزمون میان سال است. این زمینه با همه عناصر آموخته شده (ابر، صخره، کوه، گل و بوته، درخت، حیوانات، پرندگان و جویبار) به شکل یک ترکیب بندی مناسب پر می‌شود. لازم است ابتدا طرح بر روی یک کاغذ پوستی طراحی شده و سپس بر روی زمینه ابر و باد به شکل طراحی مدادی منتقل می‌شود.

زمان تدریس

محتوا	عملی	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد
یادآوری عملی طراحی‌ها از ابتدا تا جلسه دوازدهم	بررسی کارپوشه‌ها و یادآوری نواقص	انتخاب زمینه ابر و باد و ترکیب بندی از همه عناصر آموخته شده	تکمیل ترکیب بندی بر روی زمینه، انتخاب و آماده‌سازی رنگ‌ها	
ساعت	۱:۴۵ □	۱:۴۵ □	۱:۳ □	۱۵ □
زنگ	اول	دوم	سوم	

تجربه من :

بازخوردهای هنرجویان			روش کارم
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی
<p>ابتکار من :</p> <p>نتیجه :</p>			

آزمون میان سال

<p>نظری: آزمون میان سال از مباحث نظری از ص ۱ تا ص ۳۱ پایان مکتب قزوین و همچنین سؤالاتی از قسمت عملی کتاب مطرح شود مانند چگونگی ساخت کاغذ ابر و باد را توضیح دهید. چگونگی ساخت کاغذ دودی را توضیح دهید.</p>	<p>محتوای درس</p>
<p>عملی: کار پوشه و جزئیات آن را بررسی کنید. ژورمان یک ترکیب بندی از هر هنرجو (یک کار اجرایی ترکیب بندی از تمام عناصر همراه با قلم گیری بر روی یک کاغذ ابر و باد که طرح آن را جلسه گذشته انجام داده اند.) و پرداز بخش هایی از آن را در پایان کلاس انجام دهید.</p>	

زمان کار

محتوا	نظری	عملی	عملی	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	از ص ۱ تا ص ۳۱ پرسش کتبی و سؤالات عملی	قلم گیری اتود طراحی شده و بازدید کارپوشه توسط هنرآموز	ادامه کار ساعت اول به همراه کمی پرداز	ژورمان کارهای کلاسی
ساعت	۶ □	۴۵ □	۱:۴۵ □	۱:۴۵ □
زنگ	اول			سوم

تجربه من:

نتیجه ارزشیابی هنرجویان			روش ارزشیابی ام	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری
<p>ابتکار من:</p> <p>نتیجه:</p>				

اهداف جزئی :

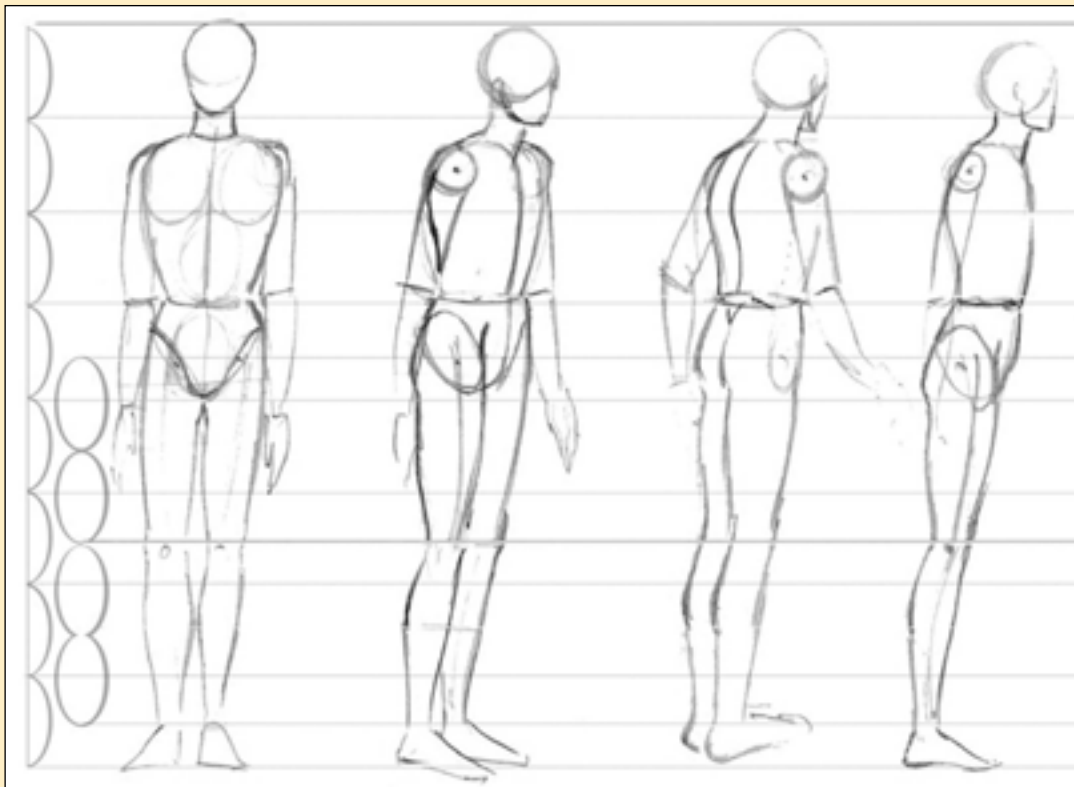
- ۱- ویژگی های مکتب اصفهان
- ۲- طراحی انسان در حالات مختلف
- ۳- توانایی رنگ گذاری رنگ های جسمی

اهداف رفتاری :

- ۱- ویژگی های مکتب اصفهان را توضیح دهد.
- ۲- هنرمندان مکتب اصفهان را نام ببرد.
- ۳- طراحی انسان در حالات مختلف را انجام دهد.
- ۴- طراحی انسان در مکاتب مختلف را با یکدیگر مقایسه کند.
- ۵- شیوه رنگ گذاری با رنگ های جسمی را انجام دهد.

<p>نظری :</p> <p>روش تدریس : پرسش و پاسخ، نمایشی</p> <p>روش تدریس در این فصل مانند مراحل تدریس دروس گذشته می باشد. شرح محتوا از ص ۳۲ تا ص ۳۹ مکتب اصفهان داده می شود و همزمان تصاویر ۱-۳۵ تا ۱-۴۲ نمایش داده شود.</p>	
<p>عملی :</p> <p>روش تدریس : تقلید عملی، اکتشافی، واحد کار</p> <p>در این بخش طراحی انسان مانند توضیحات ص ۱۲۰ تا ص ۱۲۶ کتاب است. ابتدا همزمان با طراحی مرحله به مرحله و شرح چگونگی تناسبات بر روی تخته از هنرجویان بخواهید که همراه شما در برگه های سفید طراحی کنند. در این بخش نیز مثل فصول گذشته ایرادهای هنرجویان توسط شما و هنرجویان قوی تر به صورت گردشگری در کلاس رفع خواهد شد. لازم است برای طراحی انسان به نکات زیر توجه کنید :</p> <ul style="list-style-type: none"> - در طراحی بدن، طول گردن تقریباً برابر $\frac{1}{3}$ سر می باشد. - طول ران برابر با ارتفاع ۲ سر است. - طول ساق پا برابر با ۲ سر و طول بازو و ساعد برابر با یک سر می باشد. - طول بازو از سر شانه تا گودی کمر است. - طول دست برابر با $\frac{3}{4}$ طول سر است. (تصویر ۸۹). 	<p>محتوای درس</p>

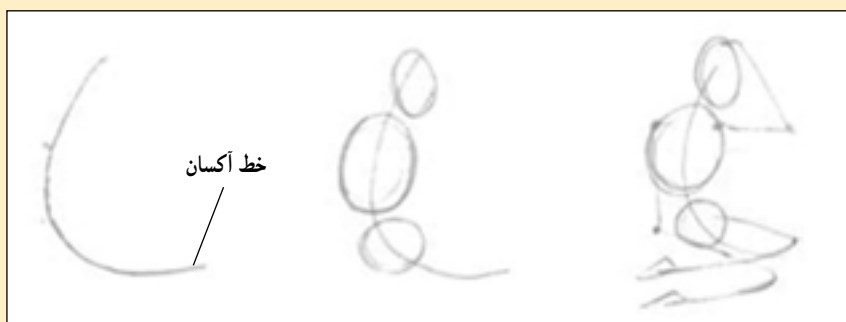

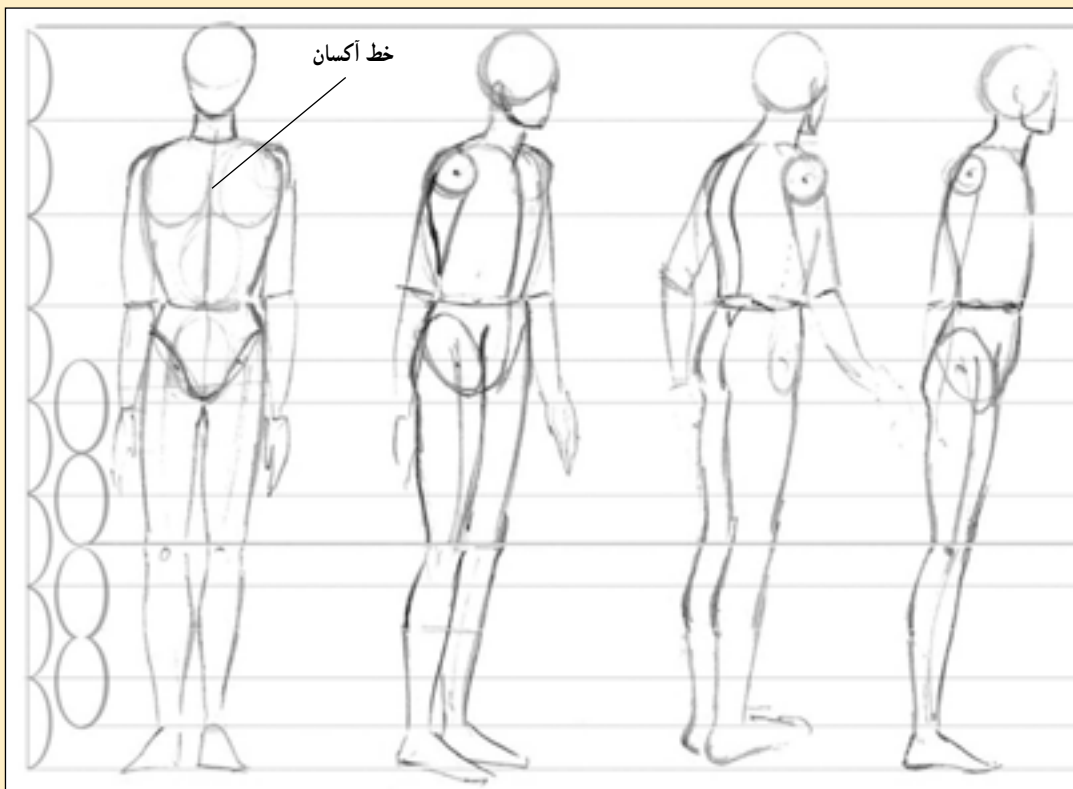
تصویر ۸۹

محتوای
درس

- در طراحی مردها سرشانه‌ها بزرگ‌تر و برجسته‌تر به نسبت زنان طراحی می‌شود.
- برای اجرای صحیح اندازه طراحی در ساعد باید بدانیم، هنگامی که دست را خم می‌کنیم انگشتان دست روی سرشانه قرار خواهند گرفت. در این صورت اندازه ساعد درست خواهد بود.
- هنگام طراحی سر در انسان هرگاه سر به یک سو خم شود از سوی دیگر گردن بلندتر طراحی می‌شود.
- در طراحی حالت نیم‌رخ و یا ایستاده یا نشسته خطی به نام خط آکسان رسم می‌شود که این خط، خط تقارن بدن و خط ستون مهره‌ها می‌باشد و اجزای بدن روی آن رسم می‌گردد (تصاویر ۹۰، ۹۱، ۹۲ و ۹۳).

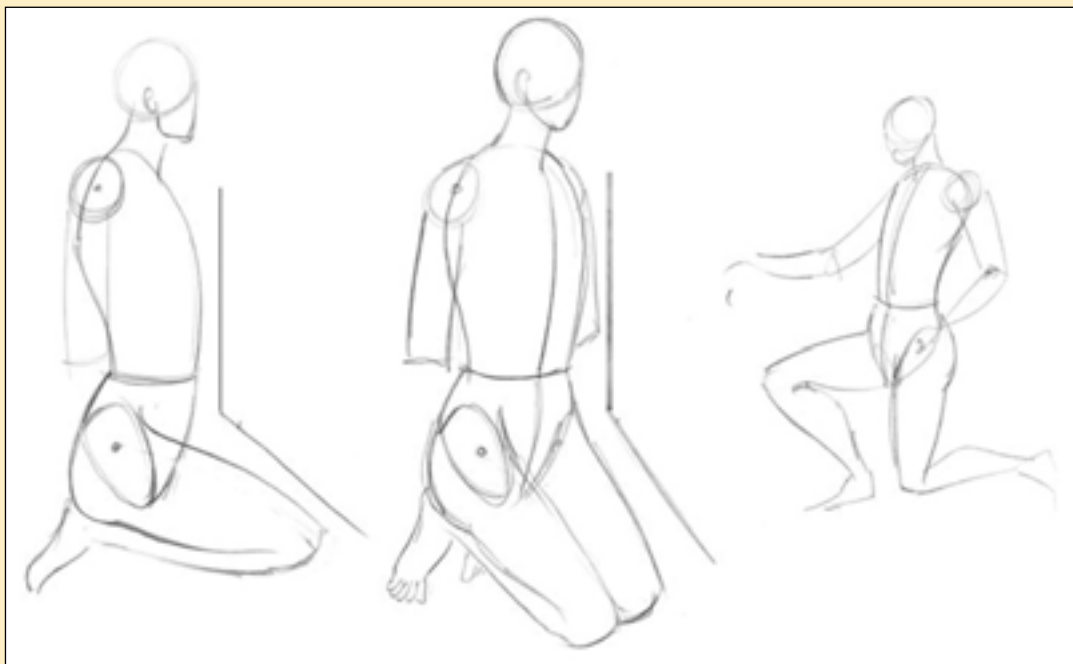

تصویر ۹۰- خط آکسان در طراحی انسان نشسته

تصویر ۹۱- خط آکسان و طراحی انسان ایستاده از روبه‌رو، سه رخ و نیم‌رخ

محتوای
درس

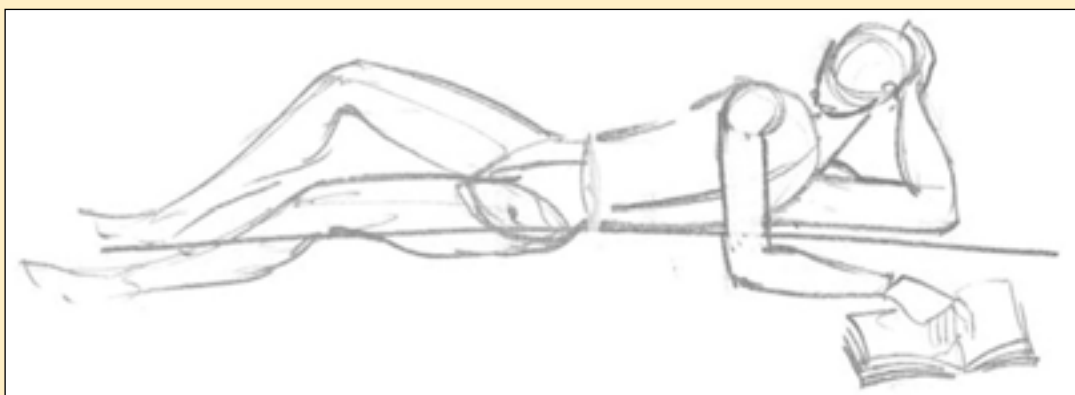

تصویر ۹۲- الف

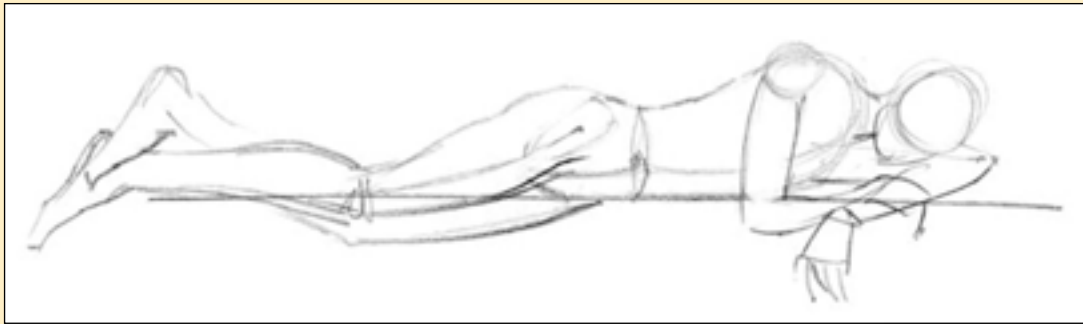

تصویر ۹۲- ب

تصویر ۹۲- طراحی حالت‌های مختلف انسان نشسته و تناسبات اعضای بدن

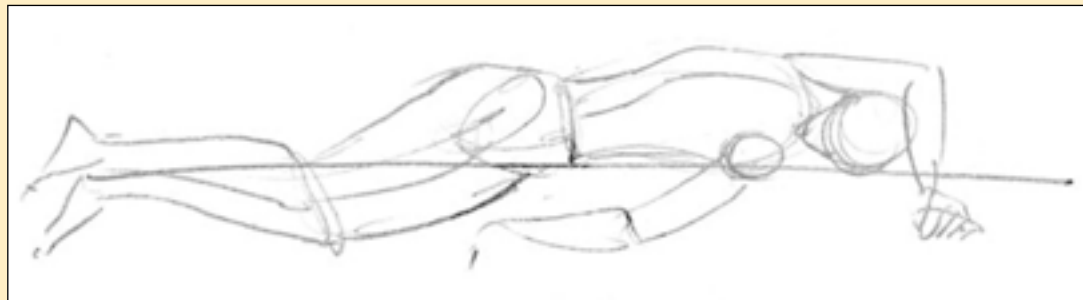
تصویر ۹۳- الف

تصویر ۹۳- ب

تصویر ۹۳- ج

تصویر ۹۳- د

تصویر ۹۳- طراحی اندام‌ها در حالت‌های مختلف انسان خوابیده

محتوای
درس

- پس از آشنایی با طراحی کلی بدن انسان در هنگام طراحی نگارگری نکات زیر را در نظر داشته باشید :
- ۱- طول بدن مردان به طور متوسط به اندازه طول ۸ سر و طول بدن زن‌ها به طور متوسط به اندازه طول ۷/۵ سر است. بلندتر بودن قد مردها نسبت به زن‌ها به بالاتنه آنها برمی‌گردد. همچنین در مردان پهنای شانه آنها بزرگ‌تر از لگن و در زنان پهنای شانه برابر با پهنای لگن است.
  - ۲- در طراحی آناتومی هیچ دو اندامی از بدن در امتداد هم قرار نمی‌گیرند.
  - ۳- هیچ دو اندامی از بدن به موازات هم قرار نمی‌گیرند.
  - ۴- هیچ دو عضوی از بدن قرینه هم قرار نمی‌گیرند.
  - ۵- هیچ دو عضوی از بدن عمود بر هم قرار نمی‌گیرند.

۶- همیشه قوس ران به طرف جلو و قوس ساق به طرف عقب است.

یادآوری: طراحی از بدن انسان برای هنرجویان باید به صورت یک طراحی محیطی باشد و نیازی به نمایش جزئیات بر روی بدن نیست. نمونه‌ای از طراحی‌های بدن انسان که جزئیات ندارد در ص ۱۲۵ کتاب درسی در تصویر بالا و ص ۱۲۶، تصویر پایین آمده است. برای آسان تر شدن یادگیری، هنرجویان نیز در طراحی از بدن انسان باید به این ترتیب عمل کنند تا طراحی صحیح حالات بدن انسانی را فراگیرند. طراحی جزئیات لباس و دیگر اعضای بدن چون صورت، دست، پا و ... در فصول آینده آمده است و به تفصیل در مورد این جزئیات صحبت خواهد شد. حالت‌های مختلف انسان در نمونه آثار پیشینیان مشاهده می‌شود (تصویر ۹۴).

تصویر ۹۴ - ب

تصویر ۹۴ - الف

محتوای
درس

برای بالا بردن دقت هنرجویان لازم است توجه آنها را به تناسبات و حالات طراحی از انسان در مکاتب مختلف نگارگری جلب نمود. چنانچه مشق عملی از آنها نیز به شکل طراحی محیطی خواسته شود به این مسئله کمک شایانی می کند (تصویر ۹۴).

تصویر ۹۴ - ج

محتوای
درس

تصویر ۹۴ - د

محتوای
درس

تصویر ۹۴- هـ

<p>پس از آموزش طراحی بدن انسان به نوع و شیوه رنگ گذاری رنگ های جسمی پرداخته می شود تا دانش آموز با چگونگی چیدمان صحیح این رنگ ها آشنایی پیدا کند. لازم به ذکر است که به دلیل آشنایی دانش آموز با رنگ های جسمی در سال دوم هنرستان در این قسمت فقط به چیدمان رنگ ها اشاره شود و ساخت رنگ های مورد نیاز و رنگ گذاری به صورت تخت انجام شود.</p>	<p>محتوای درس</p>
---	-------------------

تکالیف جلسه بعد :

طراحی ۲ انسان در حالات مختلف با رعایت تندی و کندی و یک ترکیب بندی با عناصر ابر و کوه و درخت و جویبار انجام شده و با رنگ های جسمی رنگ آمیزی شود.

زمان تدریس

محتوا	نظری	عملی	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	ص ۳۲ تا ص ۳۹	ص ۱۲ تا ص ۱۲۳	ص ۱۲۴ تا ص ۱۲۶	تکرار یافته ها	جایگزینی ۲ انسان در یک ترکیب بندی با عناصری چون ابر و کوه و درخت و جویبار و رنگ آمیزی با رنگ های جسمی مختلف	مرور محتوای تدریس شده – ژورمان تمرین های کلاسی از جمله طراحی انسان در حالات مختلف
ساعت	۴۵ □	۶ □	۱:۴۵	۵ □	۵ □	۱۵ □ - ۳ □
زنگ	اول	دوم	سوم			

ارزشیابی پایان درس

چند پرسش شفاهی در پایان درس از ویژگی های مکتب اصفهان و تناسبات طراحی انسان در نگارگری، ارزشیابی بخش نظری را پوشش می دهد. ژورمان کلاسی از طراحی انسان در حالات مختلف در کلاس برگزار شود. هنرجویان علاوه بر طراحی انسان در حالات مختلف لازم است سعی کنند که در برگه A۴ ترکیب بندی مناسبی از دو یا چند انسان همراه با رعایت تندی و کندی خطوط ارائه کنند. همچنین ترکیب بندی یک انسان در حالات مختلف با دیگر عناصر آموخته شده در درس قبلی به شکلی مناسب در یک برگه از تمرین های دیگر کلاسی در این جلسه است. برای کارپوشه سه نمونه از طراحی انسان در حالات ایستاده، نشسته و خوابیده و یک نمونه ترکیب بندی در اندازه A۴ (از تمرین های کلاسی) انتخاب شود.

تجربه من :

عکس العمل های هنرجویان			روش تدریس	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری

ابتکار من :

نتیجه :

اهداف جزئی :

- ۱- توانایی طراحی سر و صورت
- ۲- توانایی طراحی گوش و مو

اهداف رفتاری :

- ۱- طراحی از سر و صورت را انجام دهد.
- ۲- طراحی گوش و مو را انجام دهد.

<p>نظری :</p> <p>روش تدریس : پرسش و پاسخ</p> <p>پرسش کلاسی از محتوای صفحات ۳۲ تا ۳۹ کتاب درسی به صورت شفاهی جهت یادآوری دروس جلسه گذشته انجام شود.</p>	
<p>عملی :</p> <p>روش تدریس : تقلید عملی، اکتشافی، واحد کار</p> <p>شیوه یاددهی در این روش همانند دروس جلسات گذشته به شکل عملی انجام می شود. از صفحات ۱۲۷ تا ۱۳۳ در ادامه از صفحات ۱۳۷ تا ۱۳۹ تدریس می شود. طراحی ها مرحله به مرحله بر تابلوی کلاس توسط شما انجام شده و هنرجویان همزمان با تقلید عملی با شما پیش می روند.</p> <p>در شیوه یاددهی طراحی سر باید به نکات زیر توجه کنید.</p> <p>سر انسان شکلی تخم مرغی دارد. در این تخم مرغ دایره بزرگ در قسمت بالا و دایره کوچک در قسمت پایین سر قرار گرفته است. قطر دایره کوچک به اندازه $\frac{1}{3}$ قطر دایره بزرگ می باشد (تصویر ۹۵).</p> <div data-bbox="529 1453 890 1862" data-label="Image"> </div> <p>تصویر ۹۵</p>	<p>محتوای درس</p>

تصویر ۹۶

حال اگر خط عمود میانی این تخم مرغ را به ۴ قسمت مساوی تقسیم کنیم در قسمت $\frac{1}{4}$ بالا موها قرار می‌گیرد. در $\frac{1}{4}$ دوم چشم‌ها و ابروها و در $\frac{1}{4}$ سوم بینی و گوش‌ها و در $\frac{1}{4}$ پایین لب‌ها و چانه قرار می‌گیرد (تصویر ۹۶).

فاصله دو چشم برابر با طول یک چشم است و ابروها بالای چشم قرار می‌گیرند. بین امتداد خطوط چشم و نوک بینی، گوش قرار دارد. از دو طرف خط لب تا دو طرف چانه جایگاه گردن می‌باشد (تصویر ۹۶).

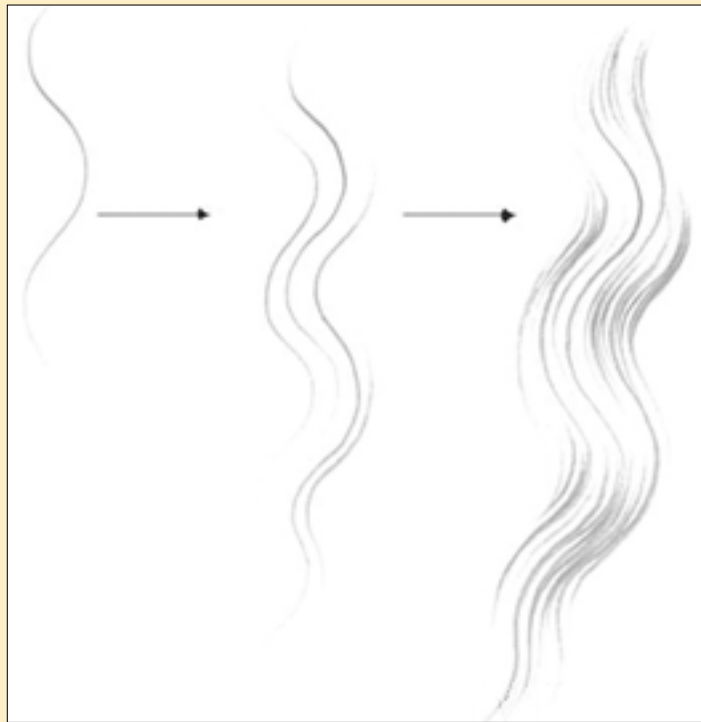

تصویر ۹۷

خطی که از وسط، صورت را به دو نیم تقسیم می‌کند خط تقارن یا خط محور سر نام دارد. این خط، خطی درونی است که از چانه وارد می‌شود و از انتهای سر خارج می‌شود. در حالتی که چهره سه رخ باشد مقداری از کشیدگی دو چشم حذف می‌شود. در حالت سه رخ پهنای پره بینی بیشتر از تمام رخ است. (تصویر ۹۷).

تفاوت چهره زنان با مردان در طراحی: در مردها برجستگی ابرو بیشتر از زنان است و قوس‌های اضافی روی بینی آنان دیده می‌شود. همچنین در مردها لب‌ها برجستگی زنانه را ندارد و ساده است و چانه و فک نیز زاویه‌دار هستند. ابروها در مردها شکسته‌تر است و چشم‌ها حالت زنانه ندارند. استخوان صورت مردها بعد از بلوغ رشد می‌کند اما در زنان این اتفاق نمی‌افتد. اگر گردن پهن و کوتاه باشد گردنی مردانه است و چنانچه باریک و کشیده باشد زنانه‌تر می‌باشد.

روش طراحی مو: مو حجمی را در اطراف سر و گردن ایجاد می‌کند. بنابراین در طراحی مو هرگاه بخواهیم قسمتی تیره باشد، ضخامت خط (کندی) را در آن قسمت بیشتر می‌کنیم. (تصویر ۹۸ و ۹۹).

تصویر ۹۸

تصویر ۹۹- انواع قرار گرفتن موها روی سر و صورت

محتوای
درس

تکالیف جلسه بعد :

- شکل یک مرد را با طراحی کامل سر و صورت و اجزای گوش و مو قلم‌گیری کند.
- شکل یک زن را با طراحی سر، صورت، اجزای آن و مو به‌طور کامل طراحی و قلم‌گیری کند.

زمان تدریس

محتوا	نظری	عملی	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	از ص ۱۲ تا ۱۲۶	از ص ۱۲۷ تا ۱۳۳	از ص ۱۳۷ تا ۱۳۹	تکرار و ترکیب یافته‌های این جلسه	طراحی دو انسان با طراحی سر و صورت و اجزای گوش و مو همراه با قلم‌گیری این عناصر	مرور محتوای تدریس شده ژورمان تکالیف جلسه گذشته
ساعت	۳ □	۷۵ □	۱:۴۵	۵ □	۵ □	۱۵' - ۳'
زنگ	اول	دوم	سوم			

ارزشیابی پایان درس

همانند جلسه‌های پیشین پرسش‌هایی از بخش نظری آموزش داده شده، مطرح می‌شود. تکالیف منزل و کار کلاسی نیز به صورت ژورمان بررسی و ارزیابی می‌گردد. سپس طراحی کامل یک انسان درحالی که همه اجزای سر، صورت، گوش و مو کامل شده و قلم‌گیری شده‌اند، انتخاب و در کارپوشه هر فرد قرار می‌گیرد.

دانش‌افزایی

(زن یا جوان زیباروی): زن در نگارگری نماد عشق پاک الهی یا جلوه جمال الهی است. برای همین نقاش تمامی همت خود را صرف آفرینش هرچه زیباتر صورت و پیکر زن می‌نماید.

مفهوم نمادین طراحی اجزای صورت :

خال لب : نقطه وحدت است و اشاره به وحدانیت ذات الهی دارد.

«من به خال لب ای دوست گرفتار شدم چشم بیمار تو را دیدم و بیمار شدم.»

(امام خمینی ره)

طَرَه (زُلف): موی پرپیچ و خمی را شامل می‌شود که در کنار صورت و گوش زیبارخان کار می‌شود و مظهر راه پرپیچ و خم سیر و سلوک و طریقت می‌باشد.

«زلف دلبر، دام ره، غمزه اش تیر بلاست»

(حافظ شیرازی)

مرد : مرد نماد روح تشنه عالم بشری است که خواهان دست‌یابی به کمال مطلق است. هنرمند ایرانی به دلیل آنکه مجاز نیست تصویری از خداوند بکشد بنابراین از جوانان زیباروی به عنوان مظاهر جمال الهی بهره می‌برد.

پیرمرد: پیرمرد در نگارگری ایرانی سمبل شخص به کمال رسیده است یا عارف کامل است (به دلیل کسب تجربیات گوناگون در طی زندگی) که معمولاً در کنار جوان زیباروی به تصویر کشیده می‌شود که همان کمال الهی است. مانند داستان «شیخ صنعان و دختر ترسا» (تصویر ۱۰۰)

تصویر ۱۰۰- پیرمرد در یک اثر نگارگری

تجربه من :

عکس العمل های هنرجویان			روش تدریس	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری

ابتکار من :

نتیجه :

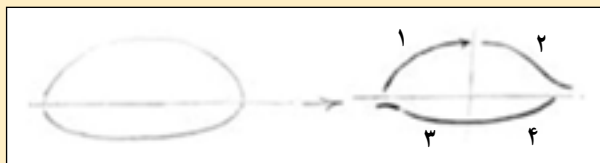
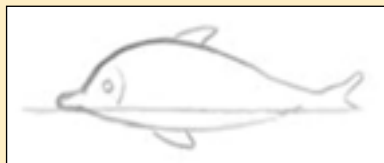
اهداف جزئی :

- ۱- مکتب شیراز در دوره دوم (زنده)
- ۲- ترکیب بندی در نگارگری
- ۳- طراحی اجزای صورت

اهداف رفتاری :

- ۱- مکتب شیراز در دوره دوم (زنده) را توضیح دهد.
- ۲- هنرمندان مکتب شیراز را نام ببرد.
- ۳- ترکیب بندی در نگارگری را توضیح دهد.
- ۴- طراحی چشم را انجام دهد.
- ۵- طراحی بینی را انجام دهد.
- ۶- طراحی لب و دهان را انجام دهد.
- ۷- سایه روشن چهره را انجام دهد.

<p>نظری :</p> <p>روش تدریس : پرسش و پاسخ، نمایشی</p> <p>مانند جلسات گذشته به شیوه نمایشی آموزش بدهید. محتوای درس را از ص ۴۰ تا ص ۴۷ همراه با نمایش تصاویر ۴۴-۱ تا ۵۲-۱ آموزش داده در پایان پرسش هایی برای تعیین میزان درک و فهم هنرجویان از متن ارائه شده طرح کنید. سپس به یادآوری ترکیب بندی در نگارگری طبق ص ۱۵۲ پرداخته و شرحی دوباره در مورد چگونگی یک ترکیب بندی خوب و مناسب ارائه دهید.</p>	
<p>عملی :</p> <p>روش تدریس : تقلید عملی، اکتشافی، واحد کار</p> <p>ابتدا تناسبات، مراحل کار و چگونگی طراحی خطوط را در هر کدام از طراحی چشم، بینی، لب و دهان شرح داده و همزمان بر روی تخته به صورت عملی نشان بدهید. سپس به نمایش عملی قلم گیری و پرداز این عناصر بپردازید.</p> <p>در آموزش طراحی چشم، بهتر است ابتدا خطی افقی رسم کنید. سپس قوس بزرگی در ناحیه ۱ و قوسی به شکل S معکوس در ناحیه ۲ در ادامه آن طراحی کنید. حال یک قوس کوچک در گوشه پایین یعنی در قسمت ۳ و در امتداد آن یک قوس بزرگ در ناحیه ۳ به ۴ بکشید. قوس های بالا و پایین در گوشه ها به یکدیگر نمی رسند (جایی که هیچ مژه ای ندارد و پوست دیده می شود) (تصویر ۱۰۱)</p>	<p>محتوای درس</p>

تصویر ۱۰۱

در طراحی چشم خطی که روی پلک قرار دارد موازی پلک بالاست. (تصویر ۱۰۲).

تصویر ۱۰۲

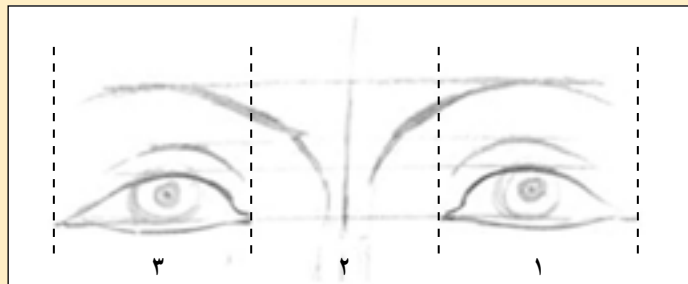

تصویر ۱۰۳

بین دو پلک بالا و پایین در داخل چشم قرینه وجود دارد. قرینه از روبه‌رو گرد است و مانند یک نعلبکی دیده می‌شود. قرینه از دو دایره متحد‌المركز تشکیل شده است که دایره بیرونی عنیبۀ چشم و دایره داخلی مردمک چشم است. قرینه همیشه روی کره چشم طراحی می‌شود به گونه‌ای که پلک روی قسمتی از آن را می‌پوشاند. (تصویر ۱۰۲).

برای طراحی یک چشم که حالت خماری دارد باید فاصله قرینه و پلک پایین بیشتر باشد. همچنین فاصله خط بالایی پلک بالا با پلک پایین بیشتر شود. قطر مژه‌ها نیز در این حالت زیاد می‌شود. تراکم مژه به فاصله بین مژه‌ها بستگی داشته و بلندی و ظرافت آن به قوس و کشیدگی اش مربوط است. (تصویر ۱۰۳).

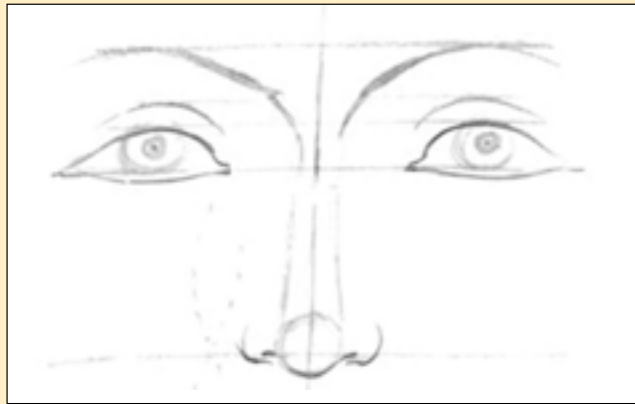
برای قرینه‌سازی دو چشم در صورت، خطی افقی رسم کرده و آن را به سه قسمت مساوی تقسیم کنید (زیرا فاصله بین دو چشم به اندازه طول یک چشم است). قسمت ۱ و ۳ محل قرار گرفتن ۲ چشم است. هنگام طراحی چشم‌ها در صورت، دو چشم را هماهنگ و قرینه کشیده و هر جزئی را که به یک چشم اضافه کردید همزمان به چشم دیگر نیز اضافه کنید (تصویر ۱۰۴).

تصویر ۱۰۴

طراحی بینی: از کناره داخلی ابروها دو خط شکل می‌گیرد. آنها را به سمت پایین صورت و به خط تقارن صورت نزدیک کنید. اما مراقب باشید که به آن و به خط تقارن چشم نرسند. این خط‌ها مستقیم به سمت پایین امتداد می‌یابند تا به گردی بینی برسند (تصویر ۱۰۵).

محتوای
درس

تصویر ۱۰۵

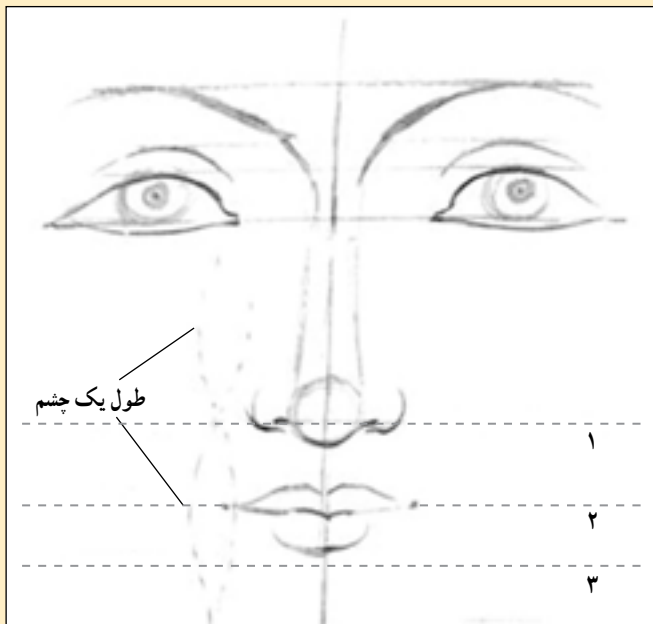
برای طراحی نوک بینی از دایره‌ای استفاده می‌شود که زیر گردی نوک آن پررنگ‌تر است. دو قوس ملایم برای سوراخ‌های بینی در دو طرف این خط طراحی می‌شود. پهنای بینی برابر با طول یک چشم است و پهنای پره‌های بینی از روبه‌رو کمتر دیده می‌شود (تصویر ۱۰۶- الف و ب).

تصویر ۱۰۶- ب- طراحی بینی در حالت سدرخ

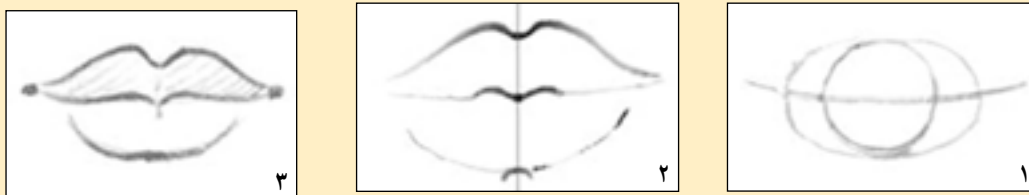
تصویر ۱۰۶- الف- مراحل طراحی نوک بینی

تصویر ۱۰۷

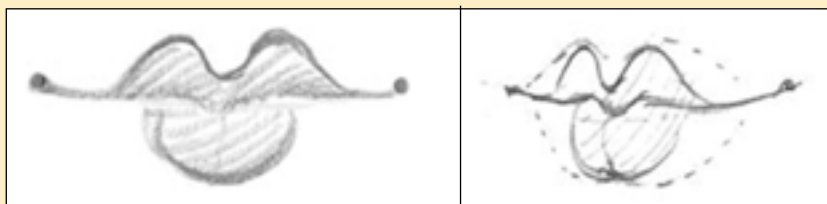
طراحی لب: از بینی به ارتفاع طول یک چشم پایین آمده و این فاصله را به سه قسمت مساوی تقسیم کنید. خط اول خط تقارن لب‌ها است. در طراحی لب‌ها خط وسط آن یک قوس دارد و معمولاً قطر لب بالا و پایین را مساوی در نظر می‌گیرند (تصویر ۱۰۷).

در طراحی لب بالا که به شکل M دیده می‌شود میانه این شکل فرورفتگی لب است در کناره لب‌ها نیز فرورفتگی نرمی دیده می‌شود. در لب پایین ممکن است یک فرورفتگی کوچکی وجود داشته یا نداشته باشد که در طراحی‌های مختلف هر دو حالت دیده می‌شود (تصویر ۱۰۸).

تصویر ۱۰۸

در دوره‌های گذشته ابتدا لب را می‌کشیدند و سپس برای این که غنچه مانند باشد آن را مانند تصویر ۱۰۹ طراحی می‌کردند. در این حالت در طراحی قوس‌ها اغراق شده است.

تصویر ۱۰۹

سایه روشن چهره: سایه روشن چهره بر اساس منحنی‌های هاشوردار است که این هاشورها می‌توانند روی یکدیگر قرار گرفته و مناطق تیره‌تری را به وجود آورند. هاشورها بر اساس فرم چهره زده می‌شوند، یعنی هم جهت اعضای چهره برای چهره‌هایی با سایز بزرگ داخل چشم‌ها نیز سایه روشن زده می‌شود (تصاویر ۱۱۰ و ۱۱۱).

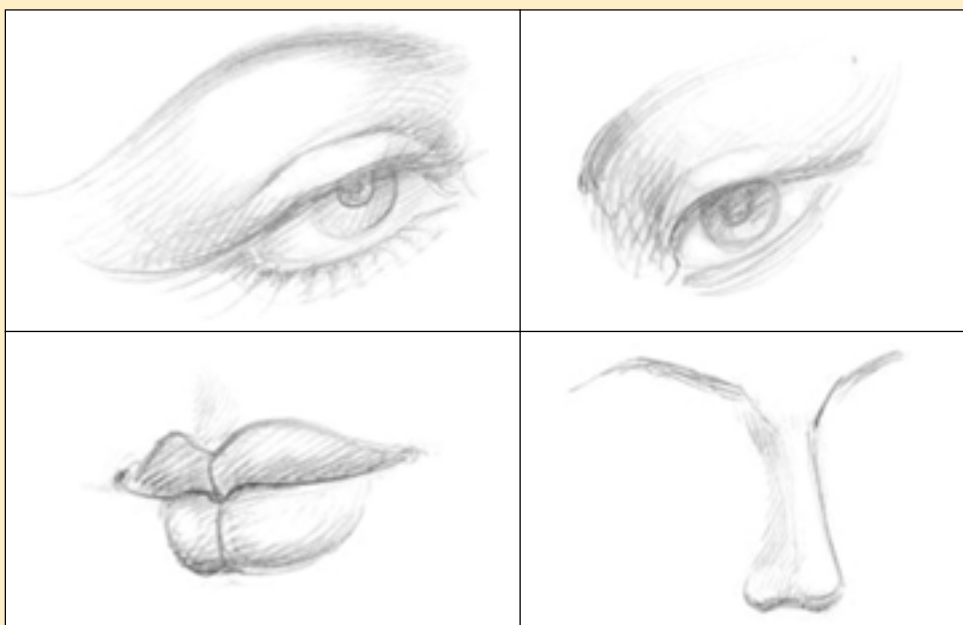
تصویر ۱۱۱- ساخت و ساز صورت در نگارگری

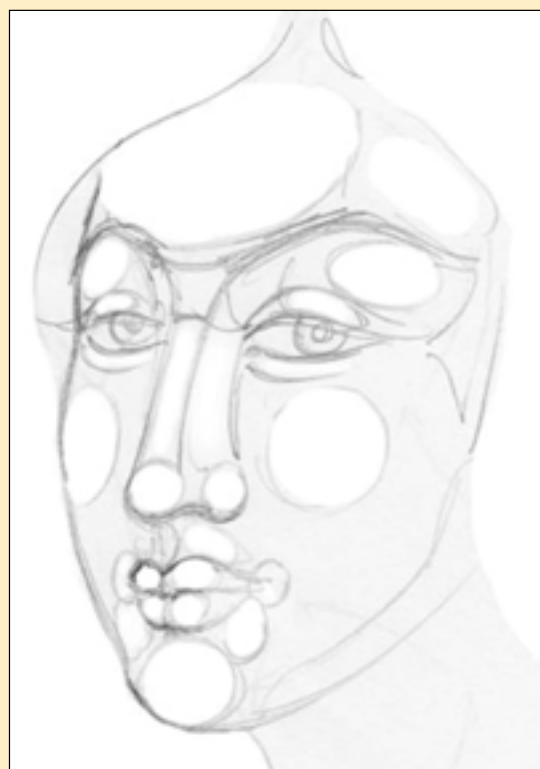
تصویر ۱۱۰

محتوای
درس

در ادامه تصاویر ۱۱۲ تا ۱۱۴ ابتدا هاشور اجزای صورت و سپس هاشور و سایه روشن در چند چهره را نشان می‌دهد.

تصویر ۱۱۲- سایه روشن‌های اجزای چهره

تصویر ۱۱۳- محل سایه‌ها در چهره

محتوای
درس

تصویر ۱۱۴- چند نمونه سایه پردازی مدادی در چهره

اکنون پرداز و سایه روشن را در چهره‌هایی که نگارگران پیشین ساخت و ساز کرده‌اند مشاهده کنید (تصویر

۱۱۵).

محتوای
درس

تصویر ۱۱۵- الف

تصویر ۱۱۵-ب

تصویر ۱۱۵-ج

محتوای
درس

تصویر ۱۱۵-د

محتوای
درس

تصویر ۱۱۵- هـ

تصویر ۱۱۵- چند نمونه تصویر رنگی و پرداز چهره در آثار نگارگران پیشین

تکالیف جلسه بعد :

- ۱- دو سر انسان را، در حالات مختلف با اجزای کامل صورت طراحی و سایه روشن کنند.
- ۲- یک ترکیب بندی از سر و صورت با عناصر طبیعت و حیوانات (انتخاب عناصر برعهده شما هنرآموز گرامی باشد) در یک برگه A۴ انجام دهند.
- ۳- یک ترکیب بندی دیگر را با رنگ های روحی و جسمی به طور کامل رنگ آمیزی کنند.

زمان تدریس

محتوا	نظری	عملی	عملی	عملی	تکالیف جلسه بعد	ارزشیابی
شماره صفحه کتاب	ص ۴ تا ص ۴۷ و ۱۵۲	ص ۱۳۴ تا ص ۱۳۵ با قلم گیری	ص ۱۳۶ تا ص ۱۳۷ با قلم گیری	تمرین تمام مباحث درس داده شده و ترکیب آنها با یکدیگر	<ul style="list-style-type: none"> طراحی دو سر در حالات مختلف با تمام عناصر ترکیب بندی با عناصر طبیعت و حیوانات رنگ گذاری ترکیب بندی با رنگ های روحی و جسمی 	مرور محتوای آموزش داده شده ژورمان تمرین های جلسه گذشته
ساعت	۴۵ □	۶ □	۱: ۴۵'	۵ □	۵ □	۱۵ □ - ۳ □
زنگ	اول	دوم	سوم			

ارزشیابی پایان درس

- پرسش از محتوای آموزش داده شده و سپس طراحی دو انسان با اجزای کامل سر، صورت، گوش و مو همراه با قلم گیری ژورمان شود.
- یک طراحی از سر در حالت سه رخ همراه با اجزای کامل آن (چشم، بینی، دهان، گوش و مو) به صورت قلم گیری و سایه پرداز قسمت های تیره تر چهره انتخاب و با ذکر دلایل در کارپوشه قرار گیرد.

دانش افزایی

پرداز بر روی طرح های قلم گیری شده بدون رنگ به چه صورت انجام می شود؟ از گذشته بسیار دور تاکنون، طراحی با قلم مو موسوم به قلم گیری در میان هنرمندان ایرانی رایج بوده است که اوج این شیوه در مکتب اصفهان به چشم می خورد.

همیشه برای بخش هایی خاص از طرح مانند چهره ها و یا خطوط محیطی دست ها که به آنها توجه ویژه ای می شده است از این تکنیک استفاده می کرده اند. در این تکنیک رنگی که قلم گیری طرح با آن انجام شده را کم رنگ کرده و با قلم مویی ظریف خطوط نازک، کوتاه و کم رنگی را با آن می کشیدند. این خطوط در جاهایی که بایستی هاشور کار شود، به صورت متراکم یا کم تراکم (با توجه به میزان سایه و روشن) به کار گرفته می شد.

رضا عباسی و شاگرد برجسته اش معین مصور، در پرداز کردن سایه های به وجود آمده میان چین های پارچه ها با خطوط لطیف و بلند توانایی بسیار داشته اند.

تجربه من :

عکس العمل های هنرجویان			روش تدریس	
ضعیف	متوسط	قوی	بخش عملی	بخش نظری

ابتکار من :

نتیجه :